

mind a két oldalon igen kevésse gyakorolnak" — mondta Roncalli, s azt vallotta, hogy „a tanítás tisztasága mellett tér nyílik a felebaráti szeretet gyakorlására is, kezdve a tiszteleten és udvariasságon.” Diplomáciai pályafutása során elégszer gyakorolhatta szerény, vonzó jóföltételét: „Ha falat látok valahol a keresztények között, próbálok kihúzni belőle egy téglát.” Nyomon kísérhetjük Memengioglou török követvel, „legkedvesebb hitetlené”-vel való barátságát, az ortodox kolostorokban tett látogatásait, ahol vendéglátói bámulatára azonnal az Oltáriszentség imáadásába mélyedt, a zsidóüldözés idején véghezvitt nagyszabású mentőakcióját, amelyről Herzog jeruzsálemi főrabbi hálásan állapította meg: „Roncalli bíboros olyan ember, aki valóban szereti a Biblia népét.” Mindenütt tudatosan alkalmazkodott a helyi szokásokhoz, stílushoz, rendelkezésekhez („ha Krisztus Rómában római, akkor Törökországban hadd legyen török”), és viselkedését ez a remek elv irányította: „Ha az ember Isten ügyében jár, megengedheti magának, hogy csendesen lépjen fel.”

Aki sokoldalú, élvezetes és kiegyensúlyozott képet akar kapni korunknak erről a nagy karizmatikusáról, annak a legmelegebben ajánlhatjuk Elliott könyvét.

S. M.

Gál Ferenc: A teológus az Egyházban. Szent István Társulat, Budapest 1974, 240 o.

Senki a szerzőnél jobban meg nem mondhatja, mi volt a célja könyvével, mi a válogatás és anyagcsoportosítás vezető szempontja: „A teológus feladata nem az, hogy ismétlje a Szentírás mondatait vagy az Egyház hivatalos tételeit. Az ilyen normatív szövegeket mindig az egész hitrendszer összefüggésében és a kor problémáinak megfelelően kell értelmezni. A teológus így mutatja magát hívő embernek az emberek között. Nem egy eszmét képvisel, hanem tudatosítja és aktualizálja az Isten és az ember között mindig időszerű párbeszédet . . . Ha az Egyház annak a hatékony jele, hogy Isten Jézus Krisztusban végérvényesen a világ felé fordult, akkor mint intézmény sem zárkozhat magába, hanem Isten kitárulását kell tovább adnia a világban. Csak úgy teheti meg, ha a kinyilatkoztatás értelmezésével együtt a világot is a maga realitásában értelmezi . . . Amennyiben azonban az egyház küldetése a világhoz szól, a teológiának ki kell dolgozni a kommunikációs lehetőségeket.” (13.) „A tanítás hagyományos tételein túl /a teológus/ azt mutatja be, hogy az életének végső értelmét kereső ember a vallásban hogyan találkozik a magát kinyilatkoztató Istennel, és hogy az üdvösség gondolata hogyan járul hozzá az élet teljességéhez” (18.).

Ezek az idézetek bizonyára rávilágítanak Gál professzor legújabb — és szerény véleményem szerint legjobb — könyvének célkitűzésére és felépítésére. A teológus — és ő az a javából —, míg a hit útjait egyenlítő hívő testvérei vagy kutatók, kétkedők, hinni még nem tudó felebarátai számára, „jobban teszi, ha nem a fogalomból indul ki, hanem saját emberségéből és mindnyájunk emberségéből.” (12.). Minthogy a könyvben kiadott anyagot elsősorban előadásokból állította össze, világosan elötűnik ez az életszerűség és emberi hozzáállás.

A könyv első része (Tételek mérlegelése) mondhatnám a fundamentum lerakása, majdnem fundamentális teológia. Hiszen a lét élményének tudatosítása, a hit síkján való tapasztalásnak és Isten útjai felismerésének fejtegetése közben mindig az alapvető szemlélet körül forog a tárgyalás, oda irányul a felelet: igenis „szükség van Isten feltételezésére, hogy a világot és az embert helyesen értelmezzük”, a valóságon erőszakot ne kövessünk el.

A helyes és teljes emberi magatartás a második rész központi kérdése. Szinte alapvető keresztény erkölcsant ad itt, mindig mai kérdéseket tárgyalva (aszkézis és bensőség a mai világban, nemiség és erkölcs, a teremtett világ keresztény szemlélete és benne a munka meg a szabadidő problémája stb.). — A harmadik rész címe

„A Szentírás kiaknázása”, tárgya lényegében a Jézus-kérdés. Itt Jézus messiási küldetésétől a világegyetem értelméig, céljáig és végső kiteljesedéséig sorra kerülnek azok a legfontosabb kérdések, amelyeket hívő és hitetlen egyaránt felvet, ha az evangéliumról, az Egyházzól, Jézusról gondolkozik vagy beszélget.

Világosság és egyszerűség jellemzi Gál professzor írásait. A legbonyolultabb kérdést is pár mondattal szabatosan elénk adja, érthetően megfogalmazza. Gondolok itt pl. a feltámadás magyarázatára, az eszkatológia és az apokalipszis szabatos megkülönböztetésére, vagy a remény és a forradalom teológiájára.

Nem vész el a részletekben, és szerzők, vélemények sokszor untató, sokszor zavaró felsorolásával nem tölti az időt. Összegez és véleményeket, felfogásokat úgy mutat be, hogy akinek nincs alkalmá részletekbe menni és szakemberré lenni a kérdésben, az is tisztában van a kérdés mai állásával, és tudja a helyes választ, vagy legalábbis látja az utat, merre haladnak a szakemberek a kérdés tisztázásában.

Tanít és nem polemizál. Ítéletei mérsékelték és igazságosak. A haladó és a konzervatív irány törekvéseit ismertetve mindkét oldallal szemben tárgyilagos, pozitív szerepükre mutat rá.

A modern tudomány fölvetette kérdéseket szakmunkák alapján ismerteti, értékeli, és így akar rájuk válaszolni a hívő ember szemszögéből. A kibernetika jelentősége és szerepe, haszna és veszélye, a világ és a haladás optimista, reménykedő megítélése a II. Vatikáni Zsinat szellemében dialógusra ösztönöz. A könyv magyarsága szép. Olvassatja magát.

„A teológusnak meg kell értenie a világot, az embereket, hogy Isten nevében szólhasson hozzájuk” — mondja egyhelyütt a szerző (28.). Ez a törekvés világosan előtűnik a könyv minden oldalán. Ezért lehet olvasása hasznos a hitük megértésére ösztönözni törekvő hívőknek, és serkentő, gondolatébresztő a kívülállóknak.

Békési István